

Soeur Fidelia van Liempt, een in Wassenaar goed gekende Waalwijkse.

Maria Petronella Josephina van Liempt is geboren op 27-03-1883 in Waalwijk. Ze overleed op 26-12-1945 in Den Haag, 62 jaar oud en werd op 29-12-1945 in Wassenaar begraven.

*de nederige dienaar
Soeur Fidelia*

Vooraf.

Over veel van mijn voorouders en hun kinderen kan ik een interessant verhaal vertellen. Die zullen slechts mijn eigen familieleden interesseren. Enkelen ervan zijn echter, vanwege hun betekenis voor de gemeenschap, ook voor anderen interessant. Zoals de Franciscanes Soeur Fidelia, "in de wereld" bekend als de uit Waalwijk afkomstige Maria PJ van Liempt. Hierna haar levensverhaal.

Van Waalwijk naar Oirschot.

Maria was zesde van de twaalf kinderen van Franciscus Wilhelmus van Liempt en Johanna Catherina Verhoeven. Vader was gemeentesecretaris in Waalwijk, een zeer ondernemend man (zijn biografie verscheen eind 2008 in deel 8 van de Brabantse Biografieën, uitgave Erfgoed Brabant).

De kinderen uit het gezin kregen allen een onderwijzersopleiding in een internaat. Drie meisjes werden "koorzuster" bij de Franciscanessen in Oirschot en hoofd van diverse scholen van de congregatie. Fidelia was de oudste van die drie, gevolgd door Justina (Mientje) en Melanie (Fientje).

Thuis in het grote gezin was Maria nog "gewoon" Marietje.

Op 11 oktober 1894 wordt ze uit het Waalwijkse bevolkingsregister uitgeschreven naar Oirschot.

Ze is dan ruim 11 jaar oud. We mogen aannemen, dat ze haar Lagere School- tijd in Waalwijk heeft doorgebracht.

Haar vervolgopleiding kreeg ze als interne leerling op de Normaalschool (kweekschool) van de Franciscanessen.

Op 10 juni 1902, 19 jaar oud, trad ze in bij de zusters Franciscanessen in Oirschot.

Hoe word je zuster?

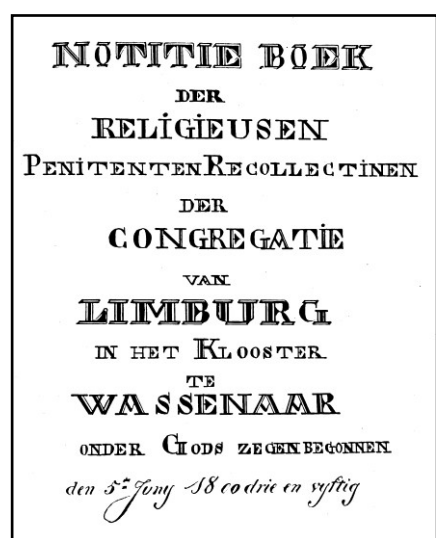
Wanneer een meisje in het klooster wilde treden, werd ze eerst Postulante. Ze droeg dan eenvoudige zwarte kleding. Gemiddeld na een half jaar werd ze "gekleed"; een ritueel waarbij het zwarte habijt over het hoofd zakte en ze als Novice een witte sluier

om kreeg. In de periode van het noviciaat werden de Franciscanessen vertrouwd gemaakt met kloostergebruiken. Op die manier werden vrouwen met een diverse maatschappelijke achtergrond en met verschillende persoonlijke roepingmotieven (zowel actieve- het onderwijzen- als contemplatieve –het beschouwen-) gevormd tot een gemeenschap met één religieuze visie.

Hierna volgde de tijdelijke en daarna de eeuwige professie. Bij de professie kregen de zusters onder andere een zwarte sluier.

Er waren lekenzusters (de werknonnen, lange tijd herkenbaar geweest doordat zij een witte sluier bleven dragen) en koorzusters (die met name door het geven van onderwijs inkomsten inbrachten).

De koorzusters betaalden bij hun kandidaatstelling een bruidsschat of dote. Deze was bedoeld als een bijdrage in het levensonderhoud van de kloostergemeenschap. De dote werd belegd en bij eventuele uittreding terugbetaald. Er waren ook uitzonderingen, lekenzusters die wel een dote meebrachten en koorzusters die dat niet hoefden (zoals Sr. Melanie; zie het verhaal bij haar levensbeschrijving, te vinden op www.pisatel.nl).

Soeur Fidelia was koorzuster, want ze behoorde tot de gestudeerde en les gevende zusters. Daarnaast is ze in Wassenaar ook raadzuster geweest. De raadzusters hadden een adviserende rol in bestuursaangelegenheden van een plaatselijk klooster. Daarmee vormden ze een steun voor en een continuë factor bij wisselende "moeders". Raadzusters waren veelal ook belast met administratieve en financiële aangelegenheden.

De afbeelding hiernaast is de kافت van de voortschrijdende boekhouding van het Wassenaarse klooster, die onder andere door Fidelia is bijgehouden.

Voor wie meer wil weten over de Franciscaner orde uit Oirschot, is het lezen van het boek "Vroomheid in Veelvoud, de geschiedenis van de Franciscanessen uit Oirschot" een aanrader. Zie de bronvermelding

Intrede en onderwijzeres.

Op 13 juli 1902 al (want daar stond normaal gesproken een half jaar voor) werd Marie gekleed; dat wil zeggen dat ze haar habijt ging dragen.

En op 15 mei 1903 haalde ze in Breda haar onderwijzersdiploma.

Ze is geprofest in klooster Nazareth te Oirschot op 14 juli 1904. Vanaf dat moment stond ze bekend als de eerwaarde Soeur (Maria) Fidelia van het H. Sacrament..

*Liempt van Maria, genaamd S. M. Fidelia van het H.
Sacrament, geb. te Waalwijk 28 Mrt 1883. Hare ouders waren:
Franciscus v. Liempt en Johanna Verhoeven. Zij deed hare
intrede 10 Juni 1902, werd gebl. te Oirschot 13 Juli 1902 en
gepr. als kloosterster 14 Juli 1904*

Overleden 26 December '45

Bovenstaand een kopie uit het persoonsregister van de zusters Franciscanessen penitenten recollectinen te Oirschot

Op 23 maart 1905 behaalde ze, ook in Breda, het diploma "nuttige handwerken".

Provinciaal Nieuws.
Waalwijk, 24 Maart 1905.
Geslaagd.
Bij het gisteren te Breda gehouden examen voor nuttige handwerken slaagde de eerw. zuster Fidelio in de wereld mej. M. P. J. van Liempt uit het klooster te Oirschot.
De geslaagde en hare familie onze gelukwensen!

De Wassenaarse periode.

Al heel snel daarna, 19 augustus 1905, ging Fidelia naar het klooster dat de Franciscanessen in Wassenaar hadden. En, terwijl andere zusters- onderwijzeres nogal eens werden overgeplaatst, ze is er haar hele leven gebleven.

Stil zitten was er niet bij. Op 25 juli 1907 berichtte de Echo van het Zuiden dat ze haar hoofdakte OM behaald had. Met een hoofdakte mocht je de directie over een school voeren.

Examen.
— Gisteren slaagde te Arnhem voor de hoofdacte o. m. de eerw. zuster Fidelia uit Oirschot in de wereld mej. M. P. J. van Liempt van Waalwijk.
Onze felicitaties aan de geslaagde.

Uit het boekje "Gelukkig in Gods naam", dat verleden en heden van de St. Willibrordus- parochie te Wassenaar beschrijft, citeer ik:

"Na de bevrijding leed de parochie een gevoelig verlies door de dood van zuster Fidelia op 29 december 1945 op de leeftijd van 62 jaar. Vanaf 1907 was ze hier werkzaam. Ze gaf leiding aan 2 kleuterscholen, 2 meisjes- lagere scholen, een ULO-school en een vakschool voor meisjes."

Fidelia was 38 jaar hoofd van de R.K. meisjesschool. Deze meisjesschool hoorde bij het klooster van de zusters Franciscanessen. Ernaast lag de jongensschool, eerst in een oud gebouw, daarna in het gebouw, bekend als de Bonifaciuschool, dat dateert van 1917.

Toen de jongensschool in 1923 verlaten werd voor een ander pand, werd de meisjesschool uitgebreid met deze tweede school. Fidelia was in de dertiger jaren hoofd van beide scholen. De meisjesschool is later geïntegreerd met de jongensschool, samen onder de naam Bonifaciuschool.

Er startte een R.K. ULO voor jongens op 1 sept. 1925 onder leiding van de heer Van Duuren. Pas na 1935 wordt Sr. Fidelia hier ook als hoofd genoemd.

Wel stond zij vanaf het begin, waarschijnlijk ca. 1925, aan het hoofd van de R.K. Vakschool voor meisjes, naderhand Huishoud- en Industrieschool, die ook gevestigd was aan de Kerkstraat, in de oude jongens-, later meisjesschool.

Hierboven een oude ansichtkaart met links het zustersklooster aan de Kerkstraat 26 te Wassenaar. Dat is nu, met behoud van de gevel, verbouwd tot appartementen. Rechts ernaast staat de R.K. Vakschool voor meisjes (inmiddels gesloopt).

Een belangrijke bron van informatie over gebeurtenissen in een klooster is het zogenaamde fundatieboek, waarvan ik enkele passages mocht inzien. Er was geen voorgeschreven format voor, en of iets werd genoteerd, was afhankelijk van degene die het boek bijhield.

Uit het Fundatieboek van het Wassenaarse klooster blijkt dat Fidelia niet alleen het hoofd, maar vooral ook de oprichtster is geweest van de ULO en de Vakschool voor meisjes. Ze was dus een ondernemende en intelligente vrouw. Ze wist hoe er zaken gedaan moesten worden en had het vermogen zich daar samen met anderen voor in te zetten. Wat dat betreft is er veel overeenkomst met haar vader.

Fundatieboek

O.L. VROUWE GESTICHT

WASSENAAR

1853-1965

De gevestigde orde voldoet niet.

Omdat de taak van de gestudeerde zusters in het onderwijs lag, restten de bestuurlijke functies in de congregatie voornamelijk aan beschouwelijke, veelal niet

ontwikkelde vrouwen die weinig gevoel hadden voor de behoeften en problemen van hun onderwijzende zusters. In feite zie je hier een uiting van het latente conflict dat menging van een actieve en contemplatieve instelling in zich draagt. Wie de leiding had in de congregatie werd bepaald door het Algemeen Kapittel. Daarin stemden de congregatieleiding en de plaatselijke oversten over wie er in het hoofdbestuur zou komen.

In de visie van Fidelia was de congregatieleiding "degelijk religieus, rechtschapen en godvruchtig", maar miste "het nodige verstand en ruimheid van opvatting om de geschikte personen te kiezen". Ze pleitte daarom in een persoonlijke hartenkreet aan Mgr. Mutsaerts in 1942 voor een bestuur, dat "de noden en behoeften van de tijd goed begreep en waarvan werkelijk leiding uit ging".

Het tekent haar drang om de onderwijzende taak van de Franciscanessen binnen de context van de religieuze beleving van de kloosterorde de plaats te geven die zij nodig had en verdiende.

Met het schrijven van deze brief heeft ze ongetwijfeld haar nek uitgestoken, want gehoorzaamheid aan de leiding en de uitgangspunten van de congregatie was een van de geloften die ze bij haar intrede had gedaan.

Of de brief resultaat had? In elk geval werd er nu een uit het onderwijs afkomstige algemeen overste gekozen, die zowel de beschouwende traditie aanhing als een klimaat schiep voor verandering. Dat laatste met oog voor behoeften die de activiteiten van de orde vroegen en het afschaffen van onrechtvaardigheden als de tweedeling leken- en koorzusterschap.

Men weet zich Fidelia goed te herdenken...

Bij haar 35- jarig kloosterjubileum is Fidelia uitbundig in de bloemetjes gezet; zie de onderstaande foto (uit: Gelukkig in God's naam, Wassenaar 1990).

Fidelia heeft een buitengewone indruk achtergelaten. De herinnering aan haar is, zo merkte ik bij zowel mijn bezoek aan de parochie in Wassenaar als aan de zusters Franciscanessen in Oirschot in oktober 2008, nog zeer levend.

Als gememoreerd, stichtte ze in Wassenaar de Vakschool (later huishoudschool) en de ULO. Voor de RK "missie" vanuit het Katholieke Zuiden in het Hollandse en Protestantse Wassenaar was het belangrijk dat er een scala aan onderwijs werd geboden en dat daarbij alles goed in orde was. Zoals blijkt uit de vele getuigenissen was dat bij Fidelia in zeer goede handen.

Een getuigenis daarvan vond ik in het programmaboekje ter gelegenheid van de viering van 25 jaar ULO in Wassenaar: "Heel bijzonder gaan onze gedachten uit naar de onvergetelijke, rijk begaafde en stuwende Zuster Fidelia...". Ik ga er bijna plaatsvervangend van blozen.

Uit het Fundatieboek heb ik hierna een aantal gebeurtenissen letterlijk (cursieve tekst) overgenomen.

Op 28 april 1924 wordt de vakschool officieel geopend door kapelaan Van der Burg in tegenwoordigheid van Burgemeester en Wethouders van Wassenaar, het bestuur der Leidsche Zitavereniging en vele belangstellenden.

De vakschool vormt een afdeling van de RK Vakschool voor Meisjes te Leiden en staat onder het Centraal Bestuur der Leidsche Zitavereniging. Het plaatselijk Bestuur wordt gevormd door het RK Bestuur van het Meisjespatronaat te Wassenaar met den Weleerw. Heer H. v.d. Burg als voorzitter, directeur.

In juni 1927 werd bij ministerieel besluit de vakschool onafhankelijk verklaard van de Leidsche Zitavereniging.

Sedert dien vormt zij een zelfstandige school met Rijks- en Gemeentesubsidie. De Weleerw. Heer Van der Burg was inmiddels als voorzitter van het schoolbestuur opgevolgd door kapelaan Van Leipsig.

Op 1 september 1927 breidde het onderwijs zich weer uit. Op genoemden datum werd een begin gemaakt met een ULO- school. 15 Leerlingen van de toenmalige zevende klas vormden nu de eerste klas van de ULO- school.

Op 1 januari 1928 werd Mej. M. v. Gils benoemd als onderwijzeres aan de ULO- school. Sedert dien datum was het onderwijs volledig en omvatte naast de vakken van het gewoon lager onderwijs: Fransch, Duitsch, Engelsch, Handelskennis en Gymnastiek.....

In juli 1930 gingen de eerste 5 leerlingen naar het Mulo- examen en behaalden allen het verlangde diploma.....

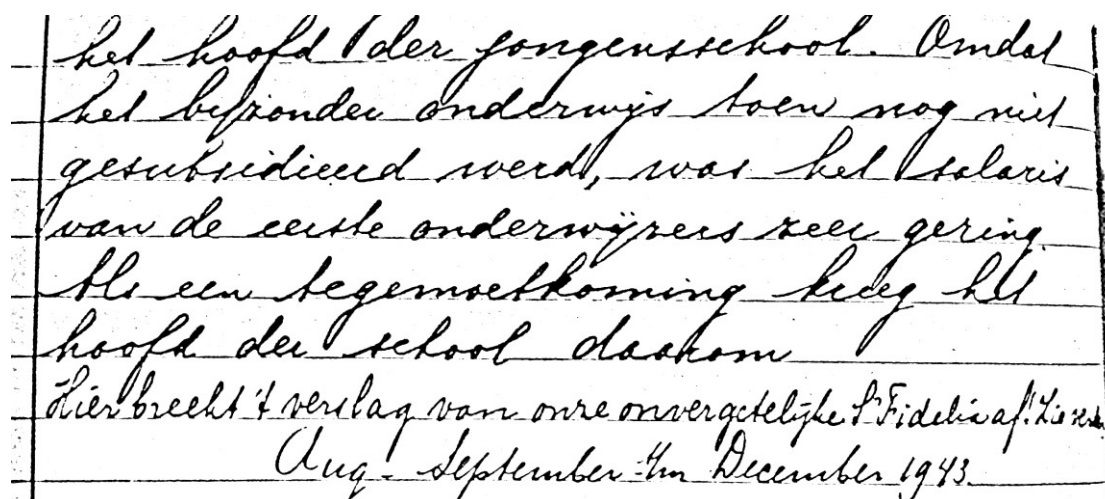
Een gloriëdag was ook de plechtige opening van de nieuwe huishoudschool in tegenwoordigheid van Zijne Excellentie minister Bolkesteijn, de Heer Hofstede, Mej. Michels inspectrice NO, de burgemeester van Wassenaar Baron van Wijnbergen en vele genodigden. Het gebeurde in November 1939.....

Haar ziekte, overlijden en de betrokkenheid van de Wassenaarders daarbij. Kort voor de tweede wereldoorlog uitbrak, wordt Sr. Fidelia ziek. Het luidt de fase in van haar latere overlijden. Het fundatieboek meldt het volgende:

Op 16 Aug. 1939 werd Sr Theofrida tot Moeder- overste in Wassenaar geïnstalleerd. Bij haar aankomst was Fidelia ziek, na een kort herstel kwam de ziekte in verergerde mate terug en Moeder stond ineens voor de moeilijkheid: de verpleging van een ernstige zieke. Reeds in de eerste maand kwam het hier tot algemene mobilisatie. Alles wees erop: we gingen een oorlog tegemoet. Onze huisarts, dokter Meerenbek, de leraar van onze ULO, de heer Q. Calis, werden onder de wapens geroepen. De zieke maakte zich bezorgd over de administratie van de huishoudschool. De bouw en installatie was zo goed als voltooid en zoals gewoonlijk bij dergelijke werken: de uitgaven overschreden de inkomsten. Subsidies en geleende gelden konden niet steeds tijdig geïncasseerd worden, terwijl de uitbetaling aan leveranciers en aannemer moest doorgaan.

In plaats van onzen gewone dokter, vroegen wij een niet- Katholieke geneesheer dokter Weeder, die de zieke met de grootste zorg behandelde. Brief na brief werd naar Oirschot geschreven.

Later werd Fidelia in de administratie geholpen door een uit Brazilië teruggekeerde soeur. Blijkbaar knapte ze weer op en beschrijft de lotgevallen van het klooster en de scholen in het fundatieboek. Echter, in augustus 1943 stopt zij midden in een zin. Ik moet aannemen, dat ze niet meer kon. Zie onderstaande foto.

het hoofd der jongensschool. Omdat het bijzonder onderwijs toen nog niet gesubsidieerd werd, was het salaris van de eerste onderwijzers zeer gering. Als een tegemoetkoming kreeg het hoofd der school daarom hierbrecht 't verslag van onze onvergetelijke Fidelia af 12.2.43 Aug-September-4m December 1943.

Ook het sterven, en de manier waarop men haar daarna in Wassenaar eerde, is beschreven in het fundatieboek. Het is een prachtige getuigenis en ik neem ook dat gedeelte hierna letterlijk over.

Maakte Moeder Theofrida een moeilijk begin door wegens de ziekte van Sr. Fidelia, tijdens de eerste maanden dat Moeder Melchiada hier was, openbaarde de kwaal zich spoedig in ernstige mate. Zelf bleef Sr. Fidelia zich nog zo lang mogelijk aan haar taak geven, tot zelfs 14 dagen voor haar dood.

Wat 't O.L. Vrouwegesticht aan haar verloren heeft, is niet in enkele woorden weer te geven. Zij is de oprichtster geweest van de Mulo en de Huishoudschool.

Dit verslag werd door Sr. Fidelia bijgewerkt van blz. 75 – 132.

De circulaire, die na haar dood aan de huizen werd rondgestuurd, geeft de diepe indruk weer, die dit onverwachte heengaan op de zusters maakte:

"Schrijvende op de plaats, waar onze goede Sr. Fidelia een week geleden nog blijmoedig uitging- zelf nog lopende naar de ziekenauto- om naar 't ziekenhuis in Den Haag vervoerd te worden, komen wij U een en ander over haar laatste dagen vertellen.

Ze ligt hier nu bij ons opgebaard, in ons zaaltje, juist onder het altaar van onze kapel, in de eenvoudig witte kist, als een beeld, waarover een glimlach van hemels geluk ligt.

We hadden zo gehoopt, dat we onze goede Sr. Fidelia- al was 't dan niet meer als werkkraft- toch nog in ons midden terug hadden mogen krijgen, om Haar als loon voor al haar werken, nog een tijdlang te kunnen verwennen in rust te laten genieten van alles wat Ze hier in Wassenaar tot stand heeft gebracht. Zelf ging ze graag naar de Hemel. Met grote berusting nam ze haar ziekte, met alles wat daaraan vast zat, uit God's hand aan. Even vóór haar bediening zei ze nog tegen Moeder: "Graag wil ik alles doen volgens het ceremonieel- het schuld zeggen en alles". Toen ze hoorde dat ze bediend mocht worden schrok ze even, maar was direct overgegeven aan God's H. Wil. Als ze praten wilde, was ze ontroerd en daarom zei ze: "Moeder, geef m'n

notitieboekje maar, dan schrijf ik een en ander op". (Dit notitieboekje heb ik in het Franciscanessenarchief niet aangetroffen, AvL). 't Waren niets dan woorden van dank, 'n vraag om vergiffenis en tot slot: "laat niemand een traan om me laten. Ik ga hoger op en krijg 't beter dan jullie".

Ja, O.L. Heer wilde haar bij Zich hebben en heeft Sr. Fidelia op 't feest van St. Stephanus, de grote martelaar, die de Hemelen geopend zag, 's morgens om 8 uur opgeroepen om te rusten en te genieten in 't eeuwig Vaderhuis.

Zeervelen van U kennen Sr. Fidelia persoonlijk en de meesten hebben veel over haar horen vertellen. U kunt dan ook enigszins begrijpen, wat 't verlies van Sr. Fidelia voor ons klein huishouden betekent.

Sr. Fidelia was Wassenaar en Wassenaar was Sr. Fidelia.

Ze was een persoonlijkheid, die 't wel en wee van 't convent 38 jaren lang meegeleefd heeft. De Moeders en Zusters om haar heen kwamen en gingen, maar Zij bleef. Daardoor werd zij als een centrale figuur in huis, die de tradities doorgaf op de haar eigen manier. Met al de vezels van haar hart- dat jong bleef- zat ze in Wassenaar vastgegroeid. Daarom trof 't ons juist zo, dat ze zich ineens zo om heeft kunnen schakelen en van alles zo bewust afstand heeft gedaan.

Wat Sr. Fidelia als Hoofd der School was, weet ieder: 'n voorbeeld van nauwgezette plichtsbetrachting, altijd zichzelf totaal vergetend- werkend voor 't algemeen belang, voor 't huis en de zusters afzonderlijk was ze ook altijd klaar.

Niets was haar te veel en altijd was ze klaar om te helpen waar ze kon, omdat goedheid één van haar karaktertrekken was. Die goedheid, die misschien tijdens haar werk, door drukke bezigheden soms minder tot uitdrukking kwam, domineerde op haar ziekbed. Telkens hoorden we weer van de ziekenverpleegsters en van de beide Zusters, die de kamer met haar deelden: "Zo 'n lieve zieke."

We danken God om haar grote gaven van verstand en hart, die ze altijd wist dienstbaar te maken aan haar grote taak, haar levenswerk: de opvoeding en het onderwijs van klein en groot in Wassenaar. Nu is die tak af, haar levenswerk is ten einde- na enkele dagen in 't ziekenhuis (Westeinde Den Haag AvL) te hebben doorgebracht (de operatie kon wat verlichting geven, meer niet) is onze goede Zuster hedenmorgen de Hemel binnengegaan. God zal haar verdienstvol leven rijkelijk lonen.

Waar zovelen haar gekend hebben, zovelen met haar hebben geleefd, hopen wij, indien het nog nodig is, haar, met ons gezamenlijk gebed, te verkrijgen dat ze zo spoedig mogelijk het hemels geluk zal genieten."

Op verlangen van Pastoor Buijs was 't Hoofdbestuur (Eerw. Moeder en Mère Vicain) bij de begrafenis vertegenwoordigd. Alle schoolgaande kinderen van lagere school, Mulo en Huishoudschool met nog heel veel belangstellenden woonden de uitvaart bij. De jongens van de Mulo droegen de baar naar 't kerkhof.

Soeur Fidelia van Liempt is begraven op de RK begraafplaats St. Willibrordus te Wassenaar. Haar graf is inmiddels geruimd. Ze werd niet herbegraven in een gemeenschappelijk graf, hetgeen nu wordt betreurd (bron: Sr. Theonée, Franciscanes Oisterwijk).

Haar bidprentje staat hiernaast.

Bronnen:

- * Echo van het Zuiden, regionale Langstraatse krant
- * Gemeentearchieven van Wassenaar, Waalwijk en Den Haag
- * "Gelukkig in God's naam", uitg. St. Willibrordusparochie Wassenaar, 1990
- * Archief Franciscanessen Oirschot
- * "Vroomheid in Veelvoud", Marit Monteiro, uitg. Verloren, 2000
- * Bisschoppelijk Archief Bisdome Den Bosch

Auteur:

Ad J van Liempt
advanliempt@hotmail.com

Rosmalen 2008
v1.4